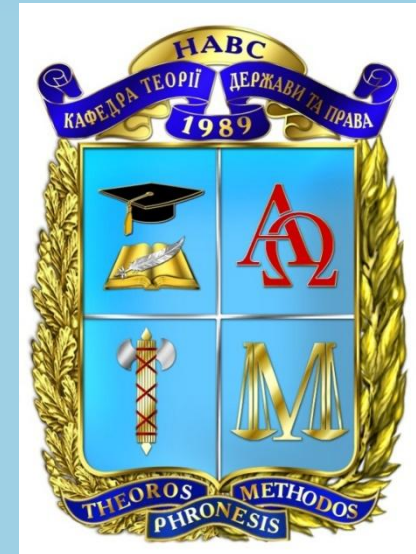

Національна академія внутрішніх справ

Кафедра теорії держави та права

Київ – 2021

ТЕМА 7. ПРАВОТВОРЧІСТЬ ТА ФОРМИ (ДЖЕРЕЛА) ПРАВА

У багатоманітній і динамічній правовій сфері суспільства **правотворчість** займає провідне місце. Це пояснюється тим, що саме правотворчість дає життя праву, породжує, формує та оформлює його. Тому є зрозумілим значний суспільний інтерес до правотворчості. За результатами правотворчої роботи, якістю **законів** та інших **нормативно-правових актів** роблять висновок про державу в цілому, ступінь її демократичності, цивілізованості, культурності. Підвищення якості правових рішень, зменшення кількості неефективних нормативно-правових актів постійне завдання законодавця. Власне цим пояснюється теоретичне і практичне значення вивчення проблем, які пов'язані з процесом створення норм права

Основні терміни теми

Правоутворення

Правотворчість

Законотворчість

Законодавчий процес

Джерела права

Форма права

Правовий звичай

Правовий прецедент

Нормативно-правий акт

Нормативний договір

Правова доктрина

Закон

Підзаконний нормативно-правий акт

Дія нормативно-правових актів у часі, просторі та за колом осіб

Навчальні питання теми

7.1 Правотворчість: суб'єкти, види та стадії

7.2 Поняття та основні види форм (джерел) права

7.3 Нормативно-правовий акт: поняття, ознаки та види

7.4 Дія нормативно-правових актів у просторі, часі та за колом осіб

7.1. Правотворчість: суб'єкти, види та стадії

Правотворчість – одна з форм діяльності держави в особі компетентних органів, установ та організацій, які уповноважені (в передбачених законом випадках) готувати, видавати або вдосконалювати нормативно-правові акти

Принципи правотворчості

- верховенство права
- демократизм (характеризується участю громадян у правотворчому процесі)
- гуманізм (спрямованість правотворчості на забезпечення і захист прав і свобод особи)
- законність (здійснюється у відповідності до конституції та чинних законів держави)
- професійність (участь у правотворчій діяльності професійно підготовлених, компетентних спеціалістів)

**Види
правотворчості
залежно від форм
створювального
права**

законотворчість

**підзаконна
правотворчість**

**прецедентна
правотворчість**

**договірна
правотворчість**

Види правотворчості залежно від суб'єктів

безпосередня
правотворчість народу
(суспільства)

делегована
правотворчість

Етапи правоутворення як процесу виникнення і становлення права

формування конкретних правових відносин безпосередньо у суспільному житті на основі матеріальних умов існування суспільства та емпіричної правосвідомості його членів

об'єднання та визначення державною природних конкретних правовідносин, що виникли еволюційним шляхом у формі нормативно-правових актів або інших державних юридичних рішень (документів)

прояв, втілення формалізованих, загальних правових приписів у конкретні правові відносини (стабільні, вдосконалені, упорядковані, захищені)

Стадії правотворчого процесу

підготовка проекту нормативно-правового акта

- прийняття рішення компетентного органу про необхідність розробки проекту, визначення учасників цієї розробки, підготовка проекту, обговорення та узгодження проекту із зацікавленими організаціями, доопрацювання проекту, усунення протиріч та зауважень

прийняття нормативно- правового акта

- внесення проекту на обговорення в правотворчий орган, його обговорення та прийняття

опублікування нормативно- правового акта

7.2 Поняття та основні види форм (джерел) права

- **Форма (джерело) права** – це спосіб вираження зовні державної волі, юридичних правил поведінки, засіб об'єктивізації правових норм

Форми права

**Нормативно-
правовий акт –
юридичний
документ**

**компетентного
органу**

**держави, в
якому**

**звичай –
закріплено**

**історично
формально**

**обумовлене,
визначене**

неписане

**загальнообов’
язкове правило**

**поведінки,
що**

**загального,
охороняє**

наслідки

**державною
компетентного
органу держави в
зв’язку з порушенням**

**загальнообов’язкового
правила поведінки**

**вперше, в якому
застосування**

надається формальна

Форми права

Нормативний

договір – об’

єктивне,

формально

обов’язкове

Релігійні

покетинки, яке

документи, яка

виступає

доржовістю

Правобор

робітниця – це

формулює

формулює з

провайдуться

Принципи

проблемна

државність

викладач

положення

закріплені в

7.3 Нормативно правовий акт: поняття, ознаки та види

- **Нормативно-правовий акт** — це офіційний письмовий документ певної форми виразу, прийнятий уповноваженим на це суб'єктом нормотворення у визначеній законодавством формі та за встановленою законодавством процедурою, спрямований на регулювання суспільних відносин визначеної сфери, що містить норми права, має неперсоніфікований характер, розрахований на неодноразове застосування невизначеним колом суб'єктів і забезпечується державою

Характерні риси нормативно-правового акта

- виражає державну волю домінуючої частини населення або всього народу
- визначає юридичні норми
- має певний владний характер
- закріплює правила поведінки суб'єктів
- встановлює форму виразу
- виконання забезпечується силою примусу, заохочення, переконання

Класифікація нормативно-правових актів за юридичною силою

- **закони**
(мають вищу юридичну силу)
- **підзаконні акти** (видаються на підставі закону і для його виконання)

• **Закон** – це нормативно-правовий акт вищого представницького органу державної влади (парламенту) або народу, який приймається в особливому порядку, регулює найважливіші суспільні відносини, виражає волю, інтереси більшості населення, має найвищу юридичну силу щодо інших нормативно-правових актів, загальнообов'язковий для всього населення і держави та охороняється державною владою

Ознаки законів

- ніхто, крім органів законодавчої влади та народу (через референдуми), не можу приймати закони, змінювати їх чи відміняти
- закони регулюють найважливіші суспільні відносини
- всі інші нормативно-правові акти повинні видаватися відповідно до законів
- у разі колізій між нормами закону і підзаконного нормативно-правового акта діють норми закону
- тільки законодавчий орган може підтвердити або змінити закон у разі

Класифікація законів

- **За суб'єктами видання**

- **Закони України** (приймає ВРУ)

- **Закони колишнього СРСР**, які регулюють відносини, ще нерегламентовані законами і не суперечать Конституції та законам України

- **За значенням і місцем у системі законодавства (за юридичною силою)**

- **Конституція** – Основний Закон держави, якому належить верховенство в системі нормативних актів

- **Конституційні (основні) закони** – акти, що становлять основу розвитку правової системи, вносять зміни або доповнення до Конституції чи передбачені текстом Конституції

- **Органічні закони** – конкретизують найважливіші положення Конституції України або впливають з її змісту

- **Звичайні (біжучі) закони** – з інших важливих питань суспільного життя

- **Надзвичайні закони** – приймають у необхідних випадках, передбачених Конституцією, надзвичайних ситуаціях.

Підзаконний нормативно-правовий акт – це письмовий документ уповноваженого суб'єкта, прийнятий на підставі та на виконання закону, в якому закріплені правила поведінки загального характеру, що забезпечуються державою

Класифікація підзаконних нормативно-правових актів за сферою дії

- **загальні**

- поширюються на всю територію та населення держави, наприклад, постанови ВРУ, укази ПУ, акти Кабміну України

- **відомчі**

- поширюються на певну сферу суспільних відносин, як: акти міністерств, відомств, державних комітетів

- **місцеві**

- чинні на території певної адміністративної одиниці, зокрема, акти місцевих органів виконавчої влади

- **локальні**

- регламентують діяльність конкретних підприємств, установ, організацій і поширюються на їхніх працівників

- **Міжнародні договори України** – укладені і належним чином ратифіковані (затверджені) Україною міжнародні договори становлять невід’ємну частину законодавства України і застосовуються у порядку, передбаченому для норм цього законодавства.
- Юридична сила таких договорів визначається тим, яким органом вони ратифіковані

7.4 Дія нормативно-правових актів у просторі, часі та за колом осіб

Дія нормативно-правових актів у часі

- **вступ нормативного акта в силу**

- з моменту прийняття чи опублікування
- з моменту, вказаному в ньому чи в законі, що його затверджує
- по закінченню встановленого терміну після його опублікування

- **припинення дії нормативного акта**

- внаслідок прямої вказівки
- у зв'язку з прийняттям нового акта, що його заміняє
- по закінченню терміну, встановленого в ньому

Дія нормативно-правових актів у просторі

- діють на всій території України
- діють лише на частині її території (так звані локальні акти)

Дія нормативно-правових актів за колом осіб

громадяни
України,
незалежно від
території

іноземні
громадяни

особи без
громадянства

держава в
цілому та,
зокрема,
державні
органи

громадянські
об'єднання,
підприємства,
фірми тощо

Список використаних джерел

1. Загальна теорія держави і права : [підруч. для студ. юрид. вищих навч. закл.] / [М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. – Х. : Право, 2011. – 584 с.
2. Кельман М. С. Загальна теорія держави та права : підруч. / М. С. Кельман, О. Г. Мурашин, Н. М. Хома. – 3-тє вид., стереот. – Л. : «Новий Світ-2000», 2009. – 584 с.
3. Пархоменко Н. М. Джерела права: проблеми теорії та методології : [монографія] / Н. М. Пархоменко. – К. : Юридична думка, 2008. – 336 с.
4. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підруч. / О. Ф. Скакун ; пер. з рос. – Х. : Консум, 2006. – 656 с.